

ерудований дослідник численних історичних публікацій та архівних документів, котрий творчо мислить, реконструює події, ніби повертає їх із забуття, скрупульозно аналізує та робить вагомими висновки.

Книга розрахована на широке коло читачів. Вона знадобиться історикам і краєзнавцям, котрі працюють на ниві біографічного жанру, всім, хто цікавиться родоводом видатних людей України, які відіграли неабияку роль у її історії.

Отже, рецензована праця написана з урахуванням сучасних досягнень історичної науки і є ґрунтовним дослідженням. Вона заслуговує на високу оцінку, наукова і практична цінність її очевидні. У цілому дослідження виявилось не лише надзвичайно змістовним, але і дуже цікаво написаним. Це дозволяє рекомендувати дане видання до ознайомлення як історикам, так і широкій читацькій аудиторії, що цікавиться актуальними проблемами вітчизняної історії.

І. М. Петренко

Ganzer, Christian: Sowjetisches Erbe und ukrainische Nation: das Museum der Geschichte des Zaporoger Kosakentums auf der Insel Chortycja. Mit einem Vorw. von Frank Golczewski

**[Soviet and post-Soviet politics and society; 20]
(Stuttgart: Ibidem-Verl. 2005. – 332 s.)**

[Християн Ґанцер. Радянська спадщина та українська нація. Музей історії запорозького козацтва на острові Хортиця. Зі вступним словом Франка Голчевського. Серія “Радянські та пострадянські політика та суспільство”. Під ред. д-ра Андреаса Умланда. Т. 20. Штутгарт: Видавництво “Ібідем” 2005].

Ставлення суспільства до свого минулого та державна політика у цій сфері на відміну від української історіографії є предметом пильної уваги з боку німецьких істориків. Великою мірою до цього спричинилася новітня німецька історія, але не слід забувати також й зміни у суспільному житті, а відтак й нерідко радикальний перегляд інтерпретацій власного минулого у Східній Європі, зокрема в Україні. Протягом двох останніх десятиріч ці зміни пропонують багатий матеріал для дослідників цієї проблематики (див. роботи Штефана Трьобста, Вільфріда Йілге та ін.). Саме в контексті цього напрямку досліджень й слід розглядати монографію Х. Ґанцера, в основі якої лежить його магістерська робота, підготовлена на кафедрі східноєвропейської історії університету м. Гамбурґ.

У центрі уваги цієї, за словами автора, дискурс-орієнтованої розвідки, стоїть Музей історії запорозького козацтва у Запоріжжі з часів його заснування, точніше з моменту, коли у другій половині 60-х років виникла ідея його створення, і до сьогодняшнього дня. Основним своїм завданням Ґанцер вбачає аналіз інтерпретацій історії козацтва та та спробу відслідкувати, як ця історія презентувалася та заради яких цілей використовувалася та продовжує використовуватися. Для цього автор розглядає історію та сьогодення Музею в контексті національного та козацького дискурсів (с. 25).

Початковий (II) розділ роботи відкривається розглядом формування пануючої сьогодні в Україні концепції вітчизняної історії. Серед тем та образів, які є основними для цієї конструкції, найдокладніше звичайно автор зупиняється на темі козацтва, яку він вважає центральною “для української історії та ідентичності” (с. 40). Авторські висновки та спостереження щодо присутності козацтва у суспільній думці (наприклад, про три типи графічної презентації козака) хоча і є певним спрощенням, але, з іншого боку, пропонують українському читачеві погляд ззовні, який дозволяє по-іншому поглянути на деякі оточуючі його повсякденні речі.

Найбільший за обсягом розділ роботи (III) присвячений розгляду історії та сьогодення Музею історії запорозького козацтва. При цьому автор намагається помістити історію музею в загальний контекст суспільного та політичного розвитку: заснування музею розглянуто як результат “відлиги”, першу експозицію – в її зв’язку з ідеологічними постулатами, сформульованими у тезах ЦК КПРС з нагоди святкування 300-річчя возз’єднання України з Росією. Розгляд елементів національного дискурсу в Радянському Союзі на прикладі музейної експозиції (народ та нація, дружба українського та російського народів, класова боротьба) переходить в докладний опис експозиції музею станом на 2002 р. Висновок автора полягає в тому, що зміни у складі експонатів дуже незначні, головна причина – обмежена кількість матеріалу з козацької тематики, яка є у працівників музею. В багатьох місцях ця нестача компенсується за рахунок розповідей. Супроводжуючі тексти таким чином є також предметом

розгляду автора, як і музейні стенди. При цьому аналіз цих текстів зосереджується на вузлових проблемах чи питаннях козацької історії – відносини з татарами, Переяславська рада (до цієї теми автор повертається в окремому розділі ще раз, де розглянуто спроби “нової” інтерпретації цієї події на матеріалах виставки 2004 р.), церква та демократичний устрій у січевиків. На підставі проведеного аналізу автор констатує помітні зміни в інтерпретації історичних подій, в той час як присвячена історії козацтва частина експозиції лишилася майже незмінною.

Обмежене коло джерел примусило автора широко використовувати інформацію колишніх співробітників музею. Це, з одного боку, надає більшої ваги ролі окремих особистостей в історії музею, а з іншого – деякі висновки виглядають недостатньо обґрунтованими.

Робота доповнюється документальним додатком, що складається із шістнадцяти документів. 28 фотографій – переважно з експозиції музею, а також із зображеннями реклами з використанням козацьких мотивів та українських грошей мали б на думку автора унаочнити місце та роль козацтва у повсякденних уявленнях пересічного українця і цікаві насамперед для закордонного читача.

Д. Ю. Мешков